

Muzejski pedagog i nematerijalna baština

Vedrana Premuž Đipalo

Etnografski muzej Split

vedra50@hotmail.com

Sažetak

Uz osnovne zadaće muzeja, kao što su prikupljanje muzejske građe, čuvanje, stručno i znanstveno obrađivanje, izlaganje i publiciranje, svakako stoji i edukacija. Etnografski muzej Split već niz godina provodi edukativne programe koji su usmjereni na edukaciju o vrijednostima i važnosti očuvanja materijalne i nematerijalne kulture. U tekstu će se predstaviti mogućnosti uporabe različitih interpretativnih metoda (pričaonice, igrokazi, izložbe, radionice i igraonice) kojima se koristi muzejski pedagog s ciljem edukacije o važnosti očuvanja nematerijalne kulture.

Primjeri edukativnih aktivnosti koje se provode u Etnografskom muzeju Split ukazuju na raznovrsne mogućnosti edukacije o nematerijalnoj baštini. U tekstu će se iznijeti primjeri koji potvrđuju tezu o iznimnoj važnosti i ulozi muzejske edukacije koju bi u svojoj programskoj usmjerenosti etnografski muzeji trebali poticati i razvijati, s ciljem dugoročnog očuvanja memorije određene zajednice.

Etnografski muzej Split danas se nalazi na mjestu gdje su u 4. stoljeću bile carske odaje, odnosno spavaće sobe cara Dioklecijana. Posebnost je ovog muzeja i što se dolaskom u muzejski prostor može posjetiti jedna od najstarijih crkvice u Dioklecijanovoj palači – crkva sv. Andrije de Fenestris iz 7. stoljeća. Pod mletačkom upravom ovdje se osniva samostan sv. Klare. Među ostalim, u sklopu muzejske zgrade nalazi se i dvor palače srednjovjekovne splitske obitelji Božićević–Natalis, iz kojega se može popeti sve do renesansne terase, odnosno do vrha Vestibula. U 19. stoljeću tu su djelovale i prva ženska osnovna škola u Splitu i pučka kuhinja.

Važno je napomenuti i da je EMS najstariji etnografski muzej u Hrvatskoj, osnovan 1910. godine. Razgledanjem današnjeg stalnog postava muzeja posjetitelji se mogu upoznati s tradicijskom odjećom priobalja, otoka i dalmatinskog zaleđa. Posebno mjesto zauzimaju vrijedni primjerci tradicijskog ženskog nakita, ukrašene drvene škrinje, primjerci hvarske čipke, orijentalno oružje te inscenacija pučke sobe s početka 20. stoljeća.

Edukacija u Etnografskom muzeju Split s naglaskom na edukaciju o nematerijalnoj baštini

Budući da pod pojmom nematerijalnog kulturnog dobra podrazumijevamo razne oblike i pojave duhovnog stvaralaštva koji se prenose predajom ili na drugi način (jezik, dijalekti, govori i toponimika, usmena književnost svih vrsta, folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja; tradicijska umijeća i obrti), uviđamo brojne metodičke i didaktičke mogućnosti koje se mogu primijeniti u radu s posjetiteljima, a koje je važno prilagoditi s obzirom na njihov uzrast i predznanje.

Izložbama, predavanjima, vodstvima, radionicama, muzejskim pričaonicama, igraonicama i sličnim aktivnostima nastojimo naše najmlađe posjetitelje – a to se odnosi na djecu vrtićke dobi te na osnovnoškolce – upoznati s prezentiranom muzejskom građom, ali i prenijeti znanje o etnografskoj baštini općenito. Vrlo važnu ulogu u posredovanju ima muzejski pedagog, koji svojim interpretacijama približava sadržaj privremene izložbe ili stalnog postava.

Edukativne radionice osmišljene su na način da se sastoje od dva dijela: teorijskog i praktičnog. U teorijskom dijelu muzejski pedagog upoznaje djecu s temom koja se obrađuje, a potom slijedi praktični rad. Primjerice, na radionici *Pogodi tko sam!* učenici imaju priliku upoznati se s pokladnim običajima, koji su važan dio hrvatske tradicijske kulture (od lastovskog poklada, baranjskih buša, sinjskih baba i dida, imotskog Bacchusa do splitskih pokladnih običaja). Radionica *Glinene majstorije* ističe važnost koju je umijeće izrade lončarskih proizvoda imalo u tradicijskoj kulturi. Djeca se upoznaju s načinom izrade i vrstama posuda koje su služile za kuhanje na otvorenom ognjištu, a potom izrađuju vlastite radove. Radionica *Zzzzzzzzz. Pčelice? Pčelice!* odgovara na pitanja kako su se pčelinjaci štitili od negativnih sila, što se može izraditi od meda i voska, kako se prave paprenjaci, kako se med koristio u tradicijskoj medicini. Naposljetku djeca izrađuju glinene paprenjake. O bogatstvu hrvatskih tradicijskih predbožićnih i božićnih običaja doznaje se na radionici pod nazivom *Božićna priča*, a djeca izrađuju božićne ukrase. Zajedničkim razgledanjem škrinja koje su izložene u muzejskom postavu započinjemo priču o svadbenim običajima, dalmatinskoj ženi i njezinoj doti, nakon čega slijedi radionica *Nonina škrinja*.

Uz raznovrsne radionice koje tematiziraju nematerijalnu baštinu, pristupili smo i posebno osmišljenim vodstvima kroz pojedine povremene izložbe. Muzejska pedagoginja je pričom *Kako je ribica Gira pronasla svoje*

jato djeci interpretirala izložbu *Čovjek i more*, kako bi se na prilagođen i neformalan način upoznali s tradicijskim ribarstvom, spužvarstvom i koraljarstvom. Uz papirnatu lutku ribe koja je „plovila“ kroz muzejsku izložbu, a koja je bila izvrsna kulisa za dogodovštine jedne nadasve radoznale ribice Girice, djecu se upoznalo s različitim ribolovnim priborom, ribolovnim tehnikama, načinom života ribara i običajima vezanima uz tradicijsko ribarstvo.

Uz različite metode edukacije o nematerijalnoj baštini, izdvajaju se muzejske edukativne publikacije koje upotpunjuju načine na koje muzejska djelatnost educira o nematerijalnoj kulturi.

Tako se muzejskim edukativnim izdanjem Etnografskog muzeja Split *Ribarska avantura*, kroz priču o dva dječaka koji se dolaskom u knjižnicu, muzej i na otok upoznaju s vremenom kada su dalmatinske lučice bile pune drvenih brodica, nastojalo približiti ribarski život. Prednost je ovog muzejskog izdanja, koje je „začinjeno“ s mnogo soli, srdela, sunca i dječje znatiželje, u tome što se može čitati kao popratni materijal uz izložbu, ali može funkcionirati i samostalno, budući da ova priča ostaje djeci za čitanje, razgledanje ilustracija, a moguće je koristiti ovaj materijal i u korelaciji sa školskim gradivom za niže razrede osnovne škole.

Kao primjer edukacije i prezentiranja nematerijalne baštine izdvajamo program pod nazivom *Dani čudesnih bića* i priča koji se održao u Etnografskom muzeju Split, a prethodio je Svjetskom danu pripovijedanja, koji se obilježava 20. ožujka, 2015. godine. U deset dana Muzejom su „zavladala“ čudesna bića – djeca su išla u organiziranu potragu za skrivenim predmetima vezanima uz vile, more, višćune i slično, sudjelovala su u predavanjima o vilinskom svijetu, a potom u kvizu s temom *Priča iz davnina* Ivane Brlić-Mažuranić, gdje se pojavljuju brojni motivi preuzeti iz slavenske mitologije i pučke predaje. Program je uključio i izradu vila i vilenjaka, igrokaz na temu vila, pri čemu su stručni suradnici bili studenti Odsjeka za predškolski odgoj Filozofskog fakulteta u Splitu. Osobito atraktivan bio je dio koji je upotpunila pričaonica slavonskobrodske bajkopričalice Ružice Bobovečki.

Naposljetku, na temelju velikog odaziva brojnih učenika i njihovih učitelja i učiteljica, uvidjeli smo nedostatak ovakvih sadržaja koji bi, kao dobar način prezentiranja nematerijalne baštine, trebali postati sastavnim dijelom muzejsko-edukativnih programa.

Premuž Đipalo, Vedrana diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, smjer filozofija i etnologija. Od 2006. godine radi u Etnografskom muzeju Split kao muzejska pedagoginja. Autorica je dvadesetak muzejsko-edukativnih projekata, muzejskog vodiča za djecu (*Djeca u muzeju: vodič kroz zbirke Etnografskog muzeja Split*), muzejsko-edukativne publikacije *Ribarska avantura*, izložbe i muzejskog kataloga *Dite u pučkoj kulturi Dalmacije*, te muzejske igre *Pamtilica*.